A teljes indukciós bizonyítás

 $\mathbb{N}=\{1,2,3,\dots\}$: a természetes számok halmaza A halmaz struktúrája olyan, hogy ha egy tételt (pl. egy képletet) a természetes számokra szeretnénk igazolni, akkor alkalmazhatjuk a teljes indukciós bizonyítási elvet:

- (1) **Igazoljuk** az állítást n = 1-re.
- (2a) Feltesszük, hogy az állítás igaz egy tetszőleges k természetes számra,
- (2b) majd **bebizonyítjuk** az állítást k + 1-re.
- (2a): indukciós feltevés n = k-ra

Példák a teljes indukciós bizonyításra:

- **1** Az első n természetes szám összege $\frac{n(n+1)}{2}$. Erre alkalmazható. \checkmark
- ② $x + \frac{1}{x} \ge 2$, $\forall x > 0$. Erre nem alkalmazható!

Példák a teljes indukciós bizonyításra – folytatás

Igazoljuk, hogy

$$1 + 3 + 5 + \cdots + (2n - 1) = n^2, \forall n \in \mathbb{N}.$$

Bizonyítsuk be, hogy

$$1^2 + 2^2 + 3^2 + \cdots + n^2 = \frac{n(n+1)(2n+1)}{6}, \quad n \in \mathbb{N}.$$

Jelölések

$$\sum_{i=1}^{n}$$
 szumma – összegzés, $\prod_{i=1}^{n}$ produktum – szorzás

Példa

Igazoljuk, hogy

$$1 + 3 + 5 + \cdots + (2n - 1) = n^2, \forall n \in \mathbb{N}.$$

- (1) **Belátjuk** az állítást n = 1-re: baloldal: 1 jobboldal: $1^2 = 1$. \implies az állítás igaz n = 1-re
- (2a) Feltesszük hogy az állítás igaz egy tetszőleges k természetes számra:

$$1+3+5+\cdots+(2k-1)=k^2$$

(2b) ezután **belátjuk**, hogy igaz (k+1)-re:

Amit be akarunk látni:

$$1+3+5+\cdots+(2k-1)+(2k+1)=(k+1)^2$$

A bizonyítás (felhasználva az indukciós feltevést):

$$\underbrace{1+3+5+\cdots+(2k-1)}_{k^2}+(2k+1)=k^2+2k+1=(k+1)^2$$

$$\frac{1}{1\cdot 2} + \frac{1}{2\cdot 3} + \cdots + \frac{1}{n(n+n)} = \frac{n}{n+n} \quad \forall n \in \mathbb{N}$$

1) Belchius $n = 1 - \infty$

a baladal: $\frac{1}{n\cdot 2} = \frac{1}{2}$

a jobsoldal: $\frac{1}{n+n} = \frac{1}{2}$

2a) (Indusción felturín)

Felturem, hogo $n = K - \infty$ igan

$$\frac{1}{1\cdot 2} + \frac{1}{2\cdot 3} + \cdots + \frac{1}{K(K+n)} = \frac{K}{K+n}$$

Bis te, hogy

 $\frac{1}{1\cdot 2} + \frac{1}{2\cdot 3} + \cdots + \frac{1}{\kappa(\kappa+1)} = \frac{\kappa}{\kappa+1}$

Beleiform u= K+1 -re, asas

 $\frac{1}{1\cdot 2} + \frac{1}{2\cdot 3} + \cdots + \frac{1}{\kappa(\kappa+1)} + \frac{1}{(\kappa+1)(\kappa+2)} =$

$$\frac{k}{(\kappa+1)(\kappa+2)} + \frac{k}{(\kappa+1)(\kappa+2)} = \frac{k}{(\kappa+1)(\kappa+2)}$$

$$\frac{k}{(\kappa+1)} + \frac{1}{(\kappa+1)(\kappa+2)} = \frac{k^2 + 2\kappa + 1}{(\kappa+1)(\kappa+2)}$$

$$=\frac{(k+1)^2}{(k+1)(k+2)}=\frac{k+1}{k+2}$$

A lololdal:

$$\frac{n^{3}}{3} + \frac{n^{5}}{5} + \frac{2n}{15} \quad \text{lgc'so socim} \quad \forall n \in \mathbb{N}$$
1) Belefind $n = 1 - nc$

$$\frac{1^{3}}{3} + \frac{1^{5}}{5} + \frac{2 \cdot 1}{15} = \frac{1}{3} + \frac{1}{5} + \frac{2}{15} = \frac{5 + 3 + 2}{15}$$

 $=\frac{11}{11}=1$

Bis. He, hogo

 $\frac{(2a)}{3} + \frac{(3)^{3}}{5} + \frac{(3)^{5}}{5} + \frac{7 \cdot (3)^{5}}{15} + \frac{7 \cdot (3)^{5}}{15} + \frac{1}{15} \cdot (3)^{5}$

(26) Belcham n= K+1 -20 $\frac{\left(K+M\right)^{3}}{3} + \frac{\left(K+M\right)^{5}}{5} + \frac{3 \cdot \left(K+M\right)}{4}$

$$=\frac{K^{3}+5K^{4}+10K^{3}+10K^{2}+5K+1}{3}+\frac{7K+7}{15}$$

$$=\frac{K^{3}}{3}+\frac{K^{5}}{5}+\frac{7K}{15}+\frac{7K}{15}+\frac{1}{15}+\frac{1}{15}+\frac{1}{15}+\frac{1}{15}$$

$$+\frac{1}{5}+\frac{7}{15}+\frac{7}{15}$$

$$=\frac{1}{3}+\frac{1}{5}+\frac{1}{15}=1$$

 $\frac{(K+1)^{3}}{3} + \frac{(K+1)^{1}}{3} + \frac{7(K+1)}{3} = \frac{(K^{3}) + 3K^{2} + 3K + 1}{3} + \frac{1}{3}$

A természetes számok halmaza

Axiomatikus bevezetése a Peano-axiómákkal történik.

Definíció – Peano-axiómák

- Az 1 természetes szám. (Ez egy kitüntetett elem.)
- Bármely *n* természetes számhoz egyértelműen megadható egy "1-gyel nagyobb" természetes szám, amit az *n* rákövetkezőjének nevezünk.
- Az 1 egyetlen természetes számnak sem a rákövetkezője.
- Ha két természetes szám rákövetkezője megegyezik, akkor ez a két szám is megegyezik.
- A teljes indukció elve: ha A egy olyan halmaz, amely
 - tartalmazza az 1 kitüntetett elemet és
 - minden elemével együtt annak a rákövetkezőjét is tartalmazza,

akkor A az összes természetes számot tartalmazza.

A (P1)–(P5) feltételek egyértelműen meghatároznak egy halmazt, amit a természetes számok halmazának nevezünk. Jele: \mathbb{N} .

Megjegyzések a Peano-axiómákhoz

- (P2) Bármely *n* természetes számhoz egyértelműen megadható egy "1-gyel nagyobb" természetes szám, amit az *n* rákövetkezőjének nevezünk.
- \rightsquigarrow n+1, S(n) (S: rákövetkező függvény, successor function)
- (P4) Ha két természetes szám rákövetkezője megegyezik, akkor ez a két szám is megegyezik.

Másképpen: a rákövetkező függvény injektív.

- (P5) A teljes indukció elve: ha A egy olyan halmaz, amely
 - tartalmazza az 1 kitüntetett elemet és
 - minden elemével együtt annak a rákövetkezőjét is tartalmazza,

akkor A az összes természetes számot tartalmazza.

Másképpen: A induktív halmaz. $\Rightarrow \mathbb{N}$ a legszűkebb induktív halmaz.

Egyéb példa induktív halmazra: pozitív számok halmaza (\mathbb{R}^+).

A Peano-axiómák matematikai formalizmussal

Definíció – Peano-axiómák

Legyen $\mathbb N$ egy halmaz, amely eleget tesz az alábbi feltételeknek:

- \bullet $1 \in \mathbb{N}$
- $\forall n \in \mathbb{N} : \exists S(n) \in \mathbb{N}, \ S(n) =: n+1$ vagy: $\exists S : \mathbb{N} \to \mathbb{N}$ ún. rákövetkező függvény
- $n, m \in \mathbb{N} : S(n) = S(m) \Rightarrow n = m$

(

$$\left.\begin{array}{l}
1 \in A \\
n \in A \Rightarrow S(n) \in A
\end{array}\right\} \Longrightarrow \mathbb{N} \subset A$$

Ekkor $\mathbb N$ egyértelműen meghatározott, és ezt a halmazt a természetes számok halmazának nevezzük.

Teljes indukciós bizonyítás

A definíció alapján ℕ elemei:

1,
$$S(1)$$
, $S(S(1))$, $S(S(S(1)))$,..., $S(S(...(S(1))...))$,...
 $S(1) = 1 + 1 =: 2$
 $S(S(1)) = S(1) + 1 =: 3$

A teljes indukció elve azt fejezi ki, hogy az összes természetes szám felírható az 1 kitüntetett elem és az S rákövetkező függvény segítségével. Így ha egy tételt (pl. egy képletet) a természetes számokra szeretnénk igazolni, akkor alkalmazhatjuk a teljes indukciós bizonyítási elvet:

- (1) Igazoljuk az állítást n = 1-re.
- (2a) Feltesszük, hogy az állítás igaz egy tetszőleges k természetes számra,
- (2b) majd bebizonyítjuk az állítást k + 1-re.
- (2a): indukciós feltevés n = k-ra

Az egész számok halmaza

Az egész számok halmazát a már bevezetett természetes számok segítségével lehet definiálni, az egzakt definíciótól itt eltekintünk.

Szemléletesen: az egész számok halmaza a legszűkebb olyan számhalmaz, mely tartalmazza a természetes számokat és zárt a kivonásra nézve.

Oszthatóság

Legyen $a, b \in \mathbb{Z}$.

316

6=3.2

Definíció

Azt mondjuk, hogy a osztója b-nek, vagy b osztható a-val, ha létezik $c\in\mathbb{Z}$, hogy $b=a\cdot c$. Jelölés: a|b

Tétel – az oszthatóság tulajdonságai

- ② Ha a|b és $c \in \mathbb{Z}$, akkor a|bc. $(a|b \land c \in \mathbb{Z} \Rightarrow a|bc)$
- 4 Ha a|b és b|c, akkor a|c. 3 6 6 30 \Rightarrow 3 30
- **1** Ha a|b és b|a, akkor $a = \pm b$.
- ullet és ullet Ha $a|b_i$, $i=1,2,\ldots,n$ és $c_1,c_2,\ldots,c_n\in\mathbb{Z}$, akkor $a|(b_1c_1+b_2c_2+\cdots+b_nc_n).$

Oszthatósági szabályok

2-vel való oszthatóság:

$$A = (a_n \cdot 10^{n-1} + a_{n-1} \cdot 10^{n-2} + \dots + a_2 \cdot 10 + a_1) \cdot 10 + a_0$$

2|10, ezért ha $2|a_0$, akkor 2|A

• 5-tel való oszthatóság: A = mint az előbb 5|10, ezért ha 5| a_0 , akkor 5|A

Oszthatósági szabályok

$$A \in \mathbb{N} \Rightarrow$$

$$A = a_n \cdot 10^n + a_{n-1} \cdot 10^{n-1} + \dots + a_2 \cdot 10^2 + a_1 \cdot 10 + a_0,$$

$$a_i \in \{0, 1, \dots, 9\}, \ a_n \neq 0.$$

4-gyel való oszthatóság: 4/10, de 4/100

$$A = (a_n \cdot 10^{n-2} + a_{n-1} \cdot 10^{n-3} + \dots + a_2) \cdot 100 + a_1 \cdot 10 + a_0$$

$$4|100, \text{ ez\'ert ha } 4|(a_1 \cdot 10 + a_0), \text{ akkor } 4|A$$

$$4 \mid 968128 \qquad \qquad 4|28$$

• 25-tel való oszthatóság: hasonlóan

Oszthatósági szabályok

• 8-cal való oszthatóság: 8/100, de $8/1000 \Rightarrow$

$$8|A\iff 8|(100a_2+10a_1+a_0)$$

 $100a_2 + 10a_1 + a_0$ éppen A-nak az 1000-rel vett osztási maradéka.

• 3-mal és 9-cel való oszthatóság: $10^k - 1 = 99...9$ $\Rightarrow 3|(10^k - 1), 9|(10^k - 1)$ $A = a_n \cdot 10^n + a_{n-1} \cdot 10^{n-1} + \dots + a_2 \cdot 10^2 + a_1 \cdot 10 + a_0 = 0$

$$A = a_n \cdot 10^{n} + a_{n-1} \cdot 10^{n} + \cdots + a_2 \cdot 10^{n} + a_1 \cdot 1$$

 \Rightarrow A pontosan akkor osztható 3-mal, illetve 9-cel, ha számjegyeinek összege osztható 3-mal, illetve 9-cel.

3 | 781569, most 7+8+1+5+6+9 = 36 3/36

• 11-gyel való oszthatóság: $10^1 + 1 = 11$, $10^2 - 1 = 99$, $10^3 + 1 = 1001$, $10^4 - 1 = 9999$, ...

$$\left\{ \begin{array}{ll} 11|(10^k+1), & \mbox{ ha } k \mbox{ páratlan} \\ 11|(10^k-1), & \mbox{ ha } k \mbox{ páros} \end{array} \right.$$

$$A = a_0 + a_1(10^1 + 1) - a_1 + a_2(10^2 - 1) + a_2 + \dots =$$

= $(a_1(10^1 + 1) + a_2(10^2 - 1) + \dots) + (a_0 - a_1 + a_2 - a_3 + \dots)$

 \Rightarrow A pontosan akkor osztható 11-gyel, ha számjegyeinek alternáló összege osztható 11-gyel.

$$7 - 8 + 1 - 0 + 9 - 2 = 7$$

100 -- 0-88 = 99-. 912

3/99-1-912

Definíció

Azt mondjuk, hogy $d\in\mathbb{N}$ az $a\in\mathbb{Z}$ és $b\in\mathbb{Z}$ számok legnagyobb közös osztója, ha

- d|a és $d|\underline{b}$,
- bármely $\bar{d} \in \mathbb{N}$ melyre $\bar{d}|a$ és $\bar{d}|b$, teljesül $\bar{d}|d$ is.

Jele: d = (a, b).

Továbbá $d\in\mathbb{N}$ az $a_1,a_2,\ldots,a_n\in\mathbb{Z}$ számok legnagyobb közös osztója, ha

- $d|a_i, i \in \{1, ..., n\},$
- bármely $\bar{d} \in \mathbb{N}$ melyre $\bar{d}|a_i$ $(i \in \{1, \ldots, n\})$, teljesül $\bar{d}|d$ is.

Definíció

Az a és b egész számok relatív prímek, ha (a, b) = 1.

Definíció

Azt mondjuk, hogy $k\in\mathbb{N}$ az $a_1,a_2,\ldots,a_n\in\mathbb{Z}$ számok legkisebb közös többszöröse, ha

- $a_i | k, i \in \{1, ..., n\},$
- bármely $\bar{k} \in \mathbb{N}$ melyre $a_i | \bar{k} \ (i \in \{1, ..., n\})$, teljesül $k | \bar{k}$ is.

Jele: $k = [a_1, a_2, \dots, a_n]$.

A maradékos osztás tétele, Euklideszi algoritmus

Tétel – a maradékos osztás tétele

Tetszőleges $a,b\in\mathbb{Z},\ b\neq 0$ esetén egyértelműen léteznek olyan $q,r\in\mathbb{Z}$ számok, hogy $a=b\cdot q+r,\quad 0\leq r<|b|.$

Euklideszi algoritmus

 $a,b\in\mathbb{Z}$, b
eq 0, előző tétel $\Rightarrow q,r\in\mathbb{Z}$, jelöljük ezeket q_0,r_0 -lal:

$$a=b\cdot q_0+r_0$$

Ismételjük meg az eljárást b-vel és r_0 -lal $\Rightarrow q_1, r_1 \in \mathbb{Z}$, majd r_0 -lal és r_1 -gyel ($\Rightarrow q_2, r_2 \in \mathbb{Z}$):

$$b=r_0\cdot q_1+r_1$$

 $r_0=r_1\cdot q_2+r_2.$

Mindig a keletkező maradékokkal folytatva az algoritmust, az véges sok lépésben véget ér, hiszen

$$|b| > |r_0| > |r_1| > |r_2| > \cdots > |r_i| > \cdots \ge 0.$$

Tétel

Az a és $b \neq 0$ számokkal végzett euklideszi algoritmus utolsó nem 0 maradéka az a és b legnagyobb közös osztója. Továbbá, ha d:=(a,b), akkor az

$$ax + by = d (1)$$

egyenlet megoldható az egész számok halmazán (azaz létezik olyan $x,y\in\mathbb{Z}$, hogy (1) teljesül).

Példa:
$$(1227, 216) = ?$$
, $(-1227, -216) = ?$
 $1227 = 216 \cdot 5 + 147$
 $216 = 147 \cdot 1 + 69$
 $147 = 69 \cdot 2 + 9$
 $69 = 9 \cdot 7 + 6$
 $9 = 6 \cdot 1 + \boxed{3} \leftarrow$
 $6 = 3 \cdot 2 + 0$

$$2100 = 1078 \cdot 1 + 1022$$

$$1078 = 1022 \cdot 1 + 56$$

$$1022 = 56 \cdot 18 + 14$$

$$56 = 14 \cdot 4 + 0$$

$$(168 \cdot 45) = ?$$

$$168 = 45 \cdot 3 + 33$$

$$45 = 33 \cdot 1 + 12$$

$$33 = 12 \cdot 2 + 9$$

$$12 = 9 \cdot 1 + 3$$

$$168 \cdot 45 = 3$$

(2100, 1078) = ?

12= 9.1 + 3

9 = 3.3 + 0

Diofantikus egyenletek

$$\frac{a}{168x - 45}y = 12$$

Definíció

Az ax + by = c alakú egyenleteket (ahol $a, b, c \in \mathbb{Z}$ ismertek, $x, y \in \mathbb{Z}$ ismeretlenek) lineáris diofantikus egyenleteknek nevezzük.

Tétel

Az ax + by = c lineáris diofantikus egyenlet pontosan akkor oldható meg, ha (a,b)|c.

Tétel

Ha az ax + by = c diofantikus egyenlet megoldható, akkor végtelen sok megoldása van, ezek

$$x = x_0 + t \frac{b}{(a,b)}, \quad y = y_0 - t \frac{a}{(a,b)}, \quad \underline{t} \in \mathbb{Z},$$

alakban írhatók fel, ahol (x_0, y_0) egy adott megoldás.

$$ax + by = c$$

$$ax + t \cdot \frac{a \cdot b}{(a \cdot e)} + by - t \cdot \frac{a \cdot b}{(a \cdot e)} = ax + by = c$$

168x-45 y = 12

(1) megningeljug, hogy 18as-e, hogy
(168,45) | 12
(Euglidens algorithms)

2) Az Euglidersi algoritmistan voreplo"
vac'unsonored dagic it qu'ambinelline
168 -lél és 45-ből
felőlés:

[4] jelentise: 168·4 + 45·5

168x -45y = 12

 $\begin{bmatrix} 1 \\ 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 \\ 1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 \\ -3 \end{bmatrix}$ 168 = 3.45 + 33

$$x_0 = -16$$
 és $y_0 = -60$ megoldja as coluliset

$$X = X_0 + t \cdot \frac{\ell^2}{(a_1 \ell)} = -16 - t \cdot 15 \qquad t \in \mathbb{Z}$$

400x + 5394 = 21

$$X = X_0 + t \cdot \frac{l}{(a_1 l)} = -30 + l \cdot \frac{539}{2} = -30 + 77 \cdot l$$

 $y = y_0 - t \frac{\alpha}{(a_1 \ell)} = 39 - t \cdot \frac{700}{7} = 39 - 100 \cdot t$

te7/